

NAŠA VOLJA

GLASILO JUGOSLOVENSKE MLADINE

Leto II.

Ljubljana, dne 15. januarja 1937.

Štev. 8.

Čgled in moč naše Kraljevine in njena visoka zavest o mednarodnih dolžnostih bo nadaljevala svojo službo v mednarodni skupnosti in na ta način dosegala že nadaljnja priznanja. Naj se z naše strani ne opusti ničesar, kar bi se moglo storiti skupno z našimi zavezniki in prijatelji za mednarodni mir. Politika miru in ustvarjena mednarodna ureditev so osnova zunanje politike Kraljevine Jugoslavije.

Aleksander I.

DNE 24. T. M. BO PODPISANA PRIJATELJSKA POGODBA MED BOLGARIJO IN JUGOSLAVIJO. ZOPET BOMO BLIŽJE ČIM TESNEJŠEMU ZBLIŽANJU OBEH BRATSKIH DRŽAV IN USTVARITVI NEZRUSLJIVE SILE JUŽNIH SLOVENOV OD TRIGLAVA DO ČRNEGA MORJA.

VELIKO VESELJE, KI GA JE VZBUDILA V JAVNOSTI OBEH BRATSKIH DRŽAV VEST O PODPISU PRIJATELJSKE POGODBE, NAM KAŽE, S KAKŠNO NESTRPNOSTJO SMO VSI PRIČAKOVALI TEGA TRENUTKA. KAŽE NAM, DA SO ŽE DAVNO POZABLJENA VSA NASPROTSTVA, KI SO NEKOČ VLADALA MED JUGOSLOVENI, PREDVSEM SRBI IN BOLGARI, TER DA SE NAM OBETA VELIKA, LEPSA BODOČNOST, BODOČNOST PRIJATELJSTVA, ZAUPANJA IN SODELOVANJA NA ENEM IZMED NAJVAŽNEJŠIH PREDELAV EVROPE. BOLGARI IN JUGOSLOVENI SO SPOZNALI, DA SO BILI SKOZI ZADNJE STOLETJE LE SLEPO ORODJE EVROPSKIH VELESIL, KI SO NENEHOMA MED NJIMA NETILE PREPIRE.

PRECEJ ČASA JE ŽE, ODKAR JE BILA TA SLEPOTA PREGNANA. MLADINA, KI NI NIKOLI POZNALA SOVRAŠTVA, KI JE VEDNO VSAK POLOŽAJ MOTRILA Z REALNIMI OČMI, JE BILA PRVI PIJONIR, KI JE PRIPRAVLJAL TEREN ZA MEDSEBOJNO ZBLIŽANJE OBEH BRATOV. SPOZNALA JE, DA JE SOVRAŠTVO, KI JE VLADALO MED TAKRATNO SRBIJO IN BOLGARIJO LE POSLEDICA SKRBNNO NETENEGA OGNJA INOZEMSTVA, KI JE IZ TEGA SOVRAŠTVA LAHKO KOVALO SVOJ POLITIČNI KAPITAL. SPOZNALA JE TUDI, DA JE ZGODOVINSKA POTREBA, DA SE ZASLEPLJENCEMA ODPRO OČI, DA SE JU OSVOBODI KRATKOVIDNOSTI IN SE JIMA POVE IN OBJASNI, DA STA SI BRATA.

TEŽKO JE BILO V ONIH ČASIH DELO, KI SI GA JE ZASTAVILA MLADINA PA TUDI NEKATERI STAREJŠI,

KI NISO NASEDLI INOZEMSTVU. VSI SO BILI IZPOSTAVLJENI ZASMEHOVANJU, BILI SO PREGANJANI IN SO DAJALI ZA SVOJE PREPRIČANJE, KI JE BILO LE IZRAZ REALNEGA GLEDANJA TUDI SVOJE ŽIVLJENJE. PADLI SO SICER, TODA NJHOVA SMRT JE BILA SEME NOVE-MU HOTENJU. GENERACIJE SO ORALE LEDINO IN JO PRIPRAVLJALE ZA NEKOČ RODOVITNO POLJE.

TO DOBRO IN KORISTNO DELO NI MOGLO OSTATI NEOPAŽENO. NALETELO JE NA RAZUMEVANJE IN ODOBRAVANJE TUDI NA NAJVIŠJIH MESTIH. BLAGOPKOJNI VITEŠKI KRALJ ALEKSANDER IN BOLGARSKI CAR BORIS STA PRISTOPILA TUDI SAMA V GARDU BORCEV, KI SO VODILI POŽRTVOVALNO IN Z NAJVEČJIM OPTIMIZMOM BORBO PROTI KORISTOLOVSKE-MU INOZEMSTVU. NJUNI MEDSEBOJNI OBISKI, PRI KATERIH STA SE RAZGOVARJALA O ZBLIŽANJU, SO KONČNO USTVARILI ONO ATMOSFERO IN POLOŽAJ, V KATEREM SMO DANES, KO PO NJIJU ZASLUGI PODPISUJEMO PRIJATELJSKO POGODBO. VEMO NAMREČ IN TRDNO VERUJEMO, DA DANES NE BI STALI PRED TEM VESELIM DOGODKOM, ČE NE BI VLADARJA OBEH BRATSKIH DRŽAV, CAR BORIS IN KRALJ ALEKSANDER, RAZUMELA IN ZNALA PRAVILNO CENITI DELA IN TEŽENJ ONIH DALEKOVIDNIH POEDINCEV, KI SO ORALI TRDO LEDINO.

ZGODOVINSKO DIVJI BALKAN POSTAJA NOSILEC MIRU IN NAPREDKA. VENDAR JE TO LE ZAČETEK. PRIJATELJSKI POGODBI MED OBEMA DRŽAVAMA BODO SLEDILI SE DRUGI IN POMEMBNEJŠI DOGODKI.

USODA NAM JE DOLOČILA ZGODOVINSKO MISIJO IN ZAČRTALA POT; OD NJE SE LAHKO ODDALJIMO, NE MOREMO JE PA ZAPUSTITI.

BALKAN — BALKANCEM!

Prijateljska pogodba med Jugoslavijo in Bolgarijo

Izmišljotina avstrijskih in madžarskih politikov, da je Balkan sod smodnika, ki se lahko vsak čas vname in pokoplje pod seboj evropski mir, je že danes prišla ob vsako veljavo. Nemci in Madžari so s tem vzdevkom hoteli označiti politično nezrelost balkanskih Slovanov ter si s tem prisvajali pravico za večno vmešavanje pod videzom pomirljivega posredovanja med Srbi in Bolgari. Zapadni svet je dolgo verjel temu nazivu, dočim je bilo za poznavalce prilik dovolj jasno, da so v balkanski sod nosile netivo samo tuje velesile, ki so bile tudi pripravljene povzročiti izbruh, kadar bi šlo to v račun njihovi sebični politiki. Odkar pa so velesile zaposlene same s seboj, teče politika na Balkanu tako gladko, kakor bi bilo to žefeti tudi ostali Evropi.

Preden pa je to spoznanje prodrlo v najširše ljudske sloje v slovanskih državah Balkana, so bile tuje spletke že napravile tak razdor med Beogradom in Sofijo, da se je zdel prepad nepremostljiv, zlasti ker je med oba naroda že padla prelita bratska kri. Pri vsem razvoju odnošajev med Srbijo in Bolgarijo pa vidimo, da se oba naroda po vsakem spopadu vračata na pot sporazuma. Prvi spopad med obema narodoma ima na vesti dunajska politika, ki je tudi po Slivnici l. 1885. budno pazila, da bi ne prišlo do pomirjenja. Ko se je Srbija osvobodila dunajskega političnega vazalstva (l. 1903.), so se takoj opazili prvi znaki sporazuma med Srbi in Bolgari. Tri leta kasneje je že bila zaključena carinska unija med obema državama in Dunaj je moral zopet napeti vse sile, da je razbil to pogodbo, ki bi bila za odnošaje med obema narodoma izredno blagodejnega pomena, saj bi bila carinska združitve prvi korak k popolni politični združitvi.

Toda Slovani se niso dali ostrašiti. L. 1912. so sklenili balkansko zvezo, — Grki so v njej imeli le podrejeno vlogo, — in so velesile postavili pred dovršeno dejstvo: napovedali so Turčiji vojno in jo v nekaj tednih tako korenito porazili, da je Turkom ostal v Evropi samo Carigrad z neposredno okolico. Mračne protislovanske sile so se zbudile iz spanja in začele s spletkami, da bi razdvojile bratske narode. Posrečilo se jim je, da so z ustanovitvijo Albanije pripravile Srbe ob toliko zaželjeno zvezo z morjem, obenem pa so v Sofiji razpihale megalomansko težnjo, ki je šla za tem, da bi Bolgarija dobila pretežen del bivšega turškega ozemlja, pri čemer bi Srbija za odvzeti dohod do morja ne dobila nikakršne odškodnine.

Spletke so imele le preveč uspeha. Nahujskana Bolgarija je udarila na Bregalnici v bok zavezniški srbski vojski. Bila pa je poražena in s tem porazom je tudi Slovanstvo Balkana pretrpelo najhujši udarec. Bolgarija sama je izgubila plodno Dobrudžo in skoro vse osvojeno ozemlje turške Tracije, tako da ji je ostal le ozeč pas z izhodom na Egejsko morje pri De-deagaču. Skupna stvar pa je utrpela še večji udarec: Solum in del Macedonije s čisto slovanskim prebivalstvom sta prišla pod oblast Grkov, ki so v borbi s Turki storili silno malo in bili nagrajeni s tem, kar je bilo tako Srbom kakor Bolgarom najvišji cilj. Vsa ta morda nepopravljiva škoda je bila sad spletk in lahkovernosti, s katero so v Sofiji smatrali avstro-nemške obljube za čisto zlato.

Ko so se bili bratje na Bregalnici, še ni bilo vsakomur jasno, da se bije boj za odločitev, kdo bo igral vlogo jugoslovenskega Piemonta. Srbija je bila po svoji osrednji legi bolj poklicana v to, obenem pa je bila nedvomno kulturno in jezikovno bližja delom jugoslovenskega naroda pod igom avstro-ogrške monarhije. Bila je tudi nositeljica prave slovanske politike, česar o Bolgariji pod kraljem Ferdinandom nihče ne

more trditi. Zato je Dunaj tudi podpiral težnje Sofije in metal polena Srbom pod noge, kjer se je le dalo. Vendar pa so se nemški politiki temeljito ušteli trikrat za povrstjo. Prvič, ko so bili prepričani, da bo Turčija potolkla balkanske zaveznike, drugič, ko so pričakovali, da bo Bolgarija porazila Srbijo ob Bregalnici in tretjič, ko so začeli svetovno vojno v trdni veri na svojo zmago. V zadnjih dveh primerih so se nemške politike oprijeli tudi Bolgari, zato so bili poraženi in vloga jugoslovenskega Piemonta je prešla končno veljavno na Srbijo.

Po drugi balkanski vojni je namreč bolgarska vlada v svoji zaslepljenosti še dalje sledila nemški politiki in je l. 1915. gnala svoj narod v novo bratomorno vojno. Pri tem je storila celo ta greh, da je Bolgare prisilila na vojno zoper Rusijo — osvoboditeljico bolgarskega naroda. V svetovni vojni pa se je zrušila prva ravno balkanska fronta, in to je bil začetek poraza osrednjih sil in njih zaveznikov Bolgarov. Svojo veliko napako je plačala Bolgarija z izgubo dohoda na Egejsko morje, tako da ji je ostal le košček osvojitve iz prve balkanske vojne, ki je stala bolgarski narod toliko naporov in krvi.

Na eni strani okleščena Bolgarija, na drugi strani pa poveljučana Srbija, ki je postala domovina Srbov, Hrvatov in Slovencev. Tako so namreč videli položaj oni šovinisti v Sofiji, ki so si stavili za svoj življenjski poklic medsebojno pobijanje. Toda tudi v Bolgariji se je začelo počasi svitati. V prvem srdu po porazu je narod nagnal krivce strahotne narodne nesreče. Po kratki dobi velenadarjenega politika Stambolijskega, ki je propovedoval jugoslovenstvo, realno politiko v sporazumu z Jugoslavijo in kazal

svojemu narodu edino pravo pot k rešitvi, je z zverinskim umorom tega dalekovidnega domoljuba padla na nesrečno Bolgarijo znova črna noč medsebojnih pokoljev, pobojev in umorov. Fanatiki so vdiral na naše ozemlje, da bi z bombo in puško osporili pravico Bolgarije do Južne Srbije. Dolga leta ni bilo miru na našem jugu, dokler se podivjanci niso sprli med seboj in začeli drug drugega iztrebljevati. Vkljub temu pa je notranji položaj dozoreval in iz teh krvavih zmešnjav je vedno zmogoviteje vstajala misel jugoslovenstva, misel, da je treba odnošaje med Jugoslavijo in Bolgarijo postaviti na bratsko osnovo. Delo in žrtev Stambolijskega nista bila zaman.

Tudi na naši strani je kopnelo nezaupanje, utemeljeno po izkustvih iz usodnih let 1913. in 1915., in domoljubi so iskali prilike in povodov za prve korake k zbližanju. Potresna nesreča, ki je zadela plovdivsko okrožje, je pri nas vzbudila bratsko sočutje in dala tudi povod za pomožno akcijo. Naša narodna skupščina je določila milijonsko podporo za prizadete, pravoslavna cerkev je poslala na lice mesta vladiko Dositeja z znatno denarno pomočjo, med prvimi je bil v Plovdivu tudi sedanji predsednik jugoslovensko-bolgarske lige g. Pustoslemšek, ki je prinesel 132.000 levov kot dar naprednih Slovencev iz zbirke »Jutra«. Led je bil prebit, kajti prvič se je čul iz Bolgarije klic: Živel! bratje Jugosloveni! Bolgari so se spomnili nauka Stambolijskega, ki je zagotavljal: »Jaz nisem niti Srb, niti Bolgar, marveč Jugosloven. Začeli so se medsebojni poseti organizacij, dočim tudi uradna politika ni držala križem rok. Sestanek našega kralja Aleksandra z bolgarskim kraljem Borisom je dal temu prizadevanju popolnega poudarka, poset našega vladarja v Sofiji pa je končno spravil s pota poslednje ovire. V Bolgariji so prišle na krmilo vlade, ki so vodile odkrito in dosledno jugoslovensko politiko in na temeljih, ki jih je udaril naš blagopokojni kralj, bo ta mesec podpisana pogodba o večnem prijateljstvu med Jugoslavijo in Bolgarijo.

Skoro bi bilo odveč poudarjati pomen tega dejstva. Treba si je predvsem predočiti, da si je naša država s tem utrdila jugovzhodno mejo, ki bi bila vedno vezala velik del naših sil v resnem trenutku. Razen tega so Bolgari dokazali, da jih kot nasprotnike ne smemo podcenjevati, zato bodo kot prijatelji naravnost neprecenljivi. Dolej je bila Sofija vedno pripravno torišče, kadarkoli se je kakemu našemu nasprotniku zdelo potrebno, da dvigne akcijo proti naši državi. Odslej te možnosti ne bo nikoli več. Bolgarski narod je sam spregovoril dovolj razločno, ko je odstranil z vodstva države zaklete sovražnike jugoslovenstva. S tem je storjen prvi korak k dovršenju Jugoslavije in klic »Jugoslavija od Triglava do Črnega morja« nikakor ni več samo lepa utopija. Prijateljska pogodba in preokret Bolgarov v jugoslovensko smer pa sta velikega pomena tudi za našo notranjo politiko. V času, ko so naši notranji nasprotniki napovedali boj z jugoslovenstvom, se za to idejo iskreno izreka bolgarski narod. To je nedvomno velika nezaupnica zoper določeno razdiračem in mogočna potrditev edino pravilne in rešilne ideje jugoslovenskega sporazuma, jugoslovenske sloge in jugoslovenskega edinstva. Pogodba bo znatno utrdila vero v jugoslovenstvo tudi pri nas doma ter vlila pristašem jugoslovenske misli novega poguma. Za vsakogar pa je razveseljivo pred vsem eno dejstvo: Svojo usodo si kujemo sami in odločno odklanjamo vmešavanje, ki je v nasprotju z našimi koristmi. S ponosom lahko zardimo, da smo dobri kovači in da je jugoslovenstvo edina vez, ki lahko poveže vse južne Slované v nepremagljivo, za svoj obstanek ne trepetajočo celoto.

Rojstni dan Nj. Vel. kraljice Marije

Dne 9. t. m. je praznovala svoj rojstni dan Nj. Vel. kraljica Marija. Kakor vsako, tako so bile tudi to leto ta dan uprte oči vseh Jugoslovenov v Njo, vzor mater in vzor kraljice in srca nas vseh je prevečala le ena želja, da ji usoda nakloni tudi v bodoče dovolj moči, da more izvrševati kot doslej v polni meri svojo visoko dolžnost.

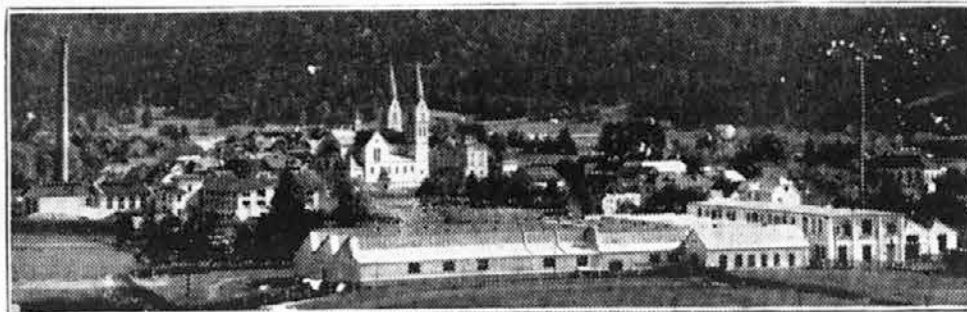

NAŠA ZEMLJA IN NJENE KRVAVEČE RANE

Kočevski problem

V eni izmed zadnjih številko smo napovedali, da bomo začeli v kratkem s sistematično obdelavo kočevskega problema. Radi tehničnih zaprek nam je to do danes bilo nemogoče. Z današnjo številko pa načenjamo ciklus člankov, ki bodo do zaključka letošnjega letnika skušali prikazati pravo sliko kočevskega problema. Če nam bo uspelo, da s svojimi članki in razmotrivanji vzbudimo interes za našo Kočevsko in privedemo vsaj nekaj naših čitateljev do intenzivnega študija problema in seveda tudi praktičnega in koristnega dela — bomo dosegli uspeh.

Ena najbolj krvavečih ran na našem narodnem telesu je, posebno za slovenski del našega

Kočevje

naroda, brez dvoma kočevski problem. Redki so poedinci, ki so se do sedaj spuščali v globlje razmotrivanje tega vprašanja, še redkejši oni, ki bi s požrtvovalnim in nesebičnim delom vršili na tem ožiču trudapolno delo. Starejša generacija je v tem precej grešila. Puščala je v nemar prepotrebne akcije ali pa s svojim delovanjem ustvarjala še večjo perečnost. Mi mladi hočemo ta problem za enkrat načeti v večji ali manjši meri s teoretičnega stališča; bomo pa, ko bo prišel čas, te naše teoretske ugotovitve in poglede sprovedli tudi v praksi.

Nastanek nemškega jezikovnega otoka na Kočevskem so nekateri že obdelovali. Toda skoro vsi so ga zajemali iz zgodovinskega stališča, malo oziroma skoro nihče pa problema ni obdelal z nacionalnega vidika, ki bi moral biti edini, ki prihaja baš v sedanjem času v poštev.

V sledečem članku hočemo kratko opisati nastanek nemškega kočevskega otoka z zgodovinske strani.

Kako je prišlo do naselitve kočevskih Nemcev? V 14. stoletju je bila naša Dolenjska, zlasti pa ozemlje južno od Ribnice tja preko današnjega kočevskega ozemlja še zelo gosto poraščeno z gozdovi ali pa je bila to prosta, še popolnoma neobdelana zemlja. Gospodstvo nad njo so imeli Ortenburžani, rod, ki je izhajal iz Koroškega. Posrečilo se mu je pridobiti si poleg ozemlja na Koroškem tudi velika posestva na naši Gorenjski in sčasoma tudi na Dolenjski.

Z dejstvom, da je bila večina ozemlja, ki ga danes označujemo z imenom Kočevsko, v tistem času še neobdelana, spravljajo vsi zgodovinarji v sklad naselitve Nemcev. Nekatera mnenja, ki so se pojavila in ki pravijo, da je bilo to ozemlje do naselitve Nemcev od Slovencev popolnoma neposeljeno, so naši zgodovinarji kot neutemeljeno in nedokazljivo enkrat za vselej ovrgli. Podlaga temu so imena naselbin, ki zvene, dasi so nemško pisana, popolnoma slovensko, n. pr.

Goteniz (Kotnica), Rieg (Reka), Kotschen (Kočče), Resen (Resje) itd.

Dejali smo, da so se Nemci na Kočevskem začeli naseljevati v 14. stoletju. To se je izvršilo v letih od 1330 do 1360. V tem času je imel gospodstvo nad tem ozemljem Friderik Ortenburški.

V Nemčiji so se vršili v istem času veliki nemiri. Uprli so se kmetje, katere pa je Karel IV. premagal. Radi upora so takrat kmetje izgubili svojo prostost in postali podložni cesarju. Izmed teh kmetov upornikov je dobil Friderik Ortenburški od cesarja Karla IV. 300 frankovskih kmetov, ki jih je nato poslal in naselil v gozdinate okraje svojega ribniškega okrožja. Nekoliko kasneje se je tu naselila še druga skupina kolonistov, ki jo cenijo na približno 1500 duš.

Zgodovinarji si niso popolnoma na jasnem, od kod so ti slednji kolonisti in kakšnega po-

rekla so. Valvazor in Menzel jih smatrata za Gote, Megize pa za ostanek Senoncev, ki so švabskega porekla. Hren trdi, da so Franki, pomešani z bavarsko-avstrijskimi Nemci. Poleg tega vlada tudi mnenje, da so Korošci, kar bi se lahko razlagalo s tem, da so Ortenburžani imeli največ moči, pa tudi največja posestva ravno na Koroškem. Zgodovinarji si to razlagajo na ta način, da jemljejo v obzir in predpostavljajo imena krajev, ki so skupna in ista na Koroškem, kakor tudi na Kočevskem.

Kot imamo različna mnenja o poreklu kočevskih kolonistov, so deljena tudi mnenja o samem postanku naziva Kočevje. Trdne osnove nima niti eno niti drugo mnenje in so posamezne teorije le plod najrazličnejših domnevanj. Nekateri razlagajo, da je naziv Kočevje nastal iz besede »koča«, pa tudi prinašajo kot dokaz te trditve dejstvo, da so v tedanjem času prebivali ljudje v lesenih kočah. Slovenci so baje naselbino takrat nazivali »Koče«. Valvazor razlaga postanek tega imena iz pozdrava gut Segen, ki si je sčasoma radi mešanja jezika izpremenil v Gott žegen. Šumi izvaja ime Kočevje od besede goščeve. Najverjetnejša od teh teorij o postanku naziva Kočevje bi bila prva, ki pravi, da ima naziv svoj izvor v besedi koča.

Razloga, ki sta vodila Ortenburžane k kolonizaciji današnje Kočevske, sta bila, kot to lahko posnemamo po raznih virih, v glavnem dva:

Prvi je bil interes, da se neobdelana zemlja začne krčiti, radi česar bi oni kot patrimonialni gospodje, imeli velike koristi. Vendar pa se nade, ki so jih v ta predel stavljali, niso popolnoma izpolnile. Zemlja na Kočevskem za poljedelstvo in kmetijstvo ni baš ugodna. Radi tega si danes lahko razlagamo, zakaj se Kočevarji bavijo v pretežni meri z živinorejo in krošnjarijem. Radi premajhne donosnosti zemlje so bili pač prisiljeni, da opustijo poljedelstvo in se lotijo dobičkanosnejšega posla.

Drugi moment, ki je vodil Ortenburžane do kolonizacije današnje Kočevske, je bil moment germanizacije, ki se kaže od početka nemškega gospodstva nad našim ozemljem, pa vse do pričetka svetovne vojne. Raznarodovanje, ki so ga predvidevali Ortenburžani, so tudi stalno zasledovali. Razumljivo je, da jim je bilo to radi njihovega položaja jako lahka stvar, posebno v onem času, ko se drugod na to ni gledalo v taki meri kot danes. Ta interes se zasleduje tudi še danes, dasi na povsem drug perfidnejši način.

Takšna je bila v glavnem slika postanka kočevskega otoka, obdelana z zgodovinskega stališča.

Naša društva na Koroškem pred razpustom

1. aprila t. l. stopi v Avstriji v veljavo nov mladinski zakon, ki predvideva razpust vseh mladinskih društev, oziroma njih prevzem po domovinski fronti, katere naloga je, da vzgaja in utrjuje v mladini zavest pripadnosti k nemški Avstriji.

Ne bi omenjali tega dejstva, ako bi se to ne tikalo naše narodne manjšine Korošcev. Ker pa preti radi tega razpust tudi našim kulturnim organizacijam na Koroškem, ki so do sedaj nosile levji delež vzgoje mladine na Koroškem, smatramo za potrebno, da v kratkem pregledamo pravno stran nameravanega avstrijskega koraka.

Mednarodne pogodbe, ki jih je po svetovni vojni podpisala tudi Avstrija, v katerih priznava samobitnost in popolnoma prosto izživiljanje narodne manjšine, so radi tega koraka avstrijske vlade kršene. Našemu življu na Koroškem preti radi tega, da bo izgubil ves svoj vpliv na svoje organizacije in celo njih same. Diplomatična gesta, s katero se bo novi zakon sicer začel izvajati, nas ne more prepričati, da bo ostalo sicer vse pri starem, kot je bilo to do sedaj, in da je ta prevzem mladinskih organizacij po domovinski fronti le bolj formalnega značaja, ker nam je znano nešteto primerov, ko so bile kršene mednarodno pravne obveze, ki jih je podpisala Avstrija, ko o novem mladinskem zakonu še ni bilo ne duha ne sluha.

Želimo in zahtevamo, da se naši merodajni faktorji zavedajo koraka, ki ga namerava avstrijska vlada ter stopi na pot razčiščenja tega vprašanja na način, ki ga je ob takih prilikah treba uporabiti.

Božičnice na koroških šolah

Domala v vsaki šoli koroškega ozemlja je priredila Súdmarka skupno s Heimatbundom ob praznikih božičnico z obdaritvijo otrok. Darove sta sprejemali organizaciji celo z Dunaja in Predarlškega. Mnogi učitelji so v božičnih nagovorih otroke pozivali, naj se oddolžijo dobrotnikom s tem, da bodo spoštovali nemško besedo. Nobenemu učitelju pa menda ni padlo v glavo, da bi otrok spomnil matere besede. Občutke starišev ob tovrstni obdaritvi otrok si lahko predstavlja vsak sam. Ali ni tako, kakor da bi jih prodajali?!

(»Koroški Slovence«)

PORAVNAJTE NAROČNINO!

Križem širnega sveta

Vihar v Biskaji

Ko sem sedel zjutraj ob 8. uri v kopalni kadi, je voda izpod mene odtekla; da, dobesedno odtekla in valovala po tleh kabine. Neverjetno je bilo. Vstal sem, pa še me je poglalo, z glavo naprej, proti vratom. Hotel sem ujeti kljuko; toda, ko sem prišel v njeno bližino, so se vrata sama od sebe odprla in zgrešil sem jo.

Kopalni strežaj pa je bil plemenit mož in mi je pomagal.

V jedilnici je ob istem času pri jutranji kavi pripovedoval občudovani svetovni potnik: »V dveh urah prispemo do kapa Finisterre; potem je Biskaja za nami. Gotovi smo lahko, da bo do Gibraltarja mirno.« Ko je baš končal stavek, je zletela kava iz njegove skodelice v obraz debelmu gospodu, ki mu je sedel nasproti, ta pa je cocktail, s katerim je začel vsak dan, shranil na črni svileni bluzi sosednje dame. Steward mu je hotel nadomestiti izgubo s kavo, a zgrešil je skodelico in vroči curek iz njegove srebrne kanglice je brizgnil čez športno gola kolena malega angleškega dečka. Njegovo tuljenje je segalo do mene gori na krov. Bilo mi je žal, da cele stvari nisem videl, kajti mali ima navado, da se vozi pred mojo kabino s kotači in to prav takrat, ko se pripravljam, da bi zadremal. Sploh pa otrok na krovu ne morem trpeti. Kako neprijetno te iznenadijo, ko plezajo po relingu in vendar ne padejo v vodo! Na »Weseri« sem nekoč potoval skupaj z 22 otroci, ki so bili povsod, samo v »otročkem salonu« ne, kamor so spadali. Težko je bilo takrat biti navdušen za njihove hobne in tricikelj, s čimer so nas mučili. Ko so naslednjega jutra te stvari zmanjkale, so bile matere resno jezne, namreč name, čeprav sem samo manjšega od hobnov vrgel čez krov (med tem, ko je tricikelj uničil neki španski odvetnik, ki je prej in pozneje veljal za človeka, ki ljubi otroke).

Toda ne govorimo več o tem, temveč o viharju v Biskaji. Napadel je našo ladjo, ko je rezala valove v najlepšem miru. V mnogih romantičnih pomorskih potopisih manjka navodilo, kako naj se oblačimo za časa viharja, čeprav ni to manj važno od popisa znakov za pomoč in rešilnih čolnov. Občutno sem pogrešal ta pouk. Mnogo

ljudi niti ne slutijo, kako težko je obleči nogavice, medtem, ko stene in pod menjavajo svoja mesta. Najbolje še gre, ako sedi na tleh in à la šimpanz objemaš posteljno nogo. Napravil sem tako. Kovčka pa sta se valjala po kabini iz kota v kot in val za valom je udarjal na okroglo okence. Notri valovi niso prišli. To tudi ni bilo potrebno, ker je zadostovala vsebina steklenic in umivalnika. Ladijski fotograf je stal za polodprtimi vrati promenadnega krova in čakal s kamero na posebno velik in peneč se val. Pustil je mimo nekaj zelo zajetnih vodnih grebenov, ki bi kupcem slik vsekakor zadostovali, dokler mu ni končno res ogromen val pljusnil preko glave. Lahko ga je bil vesel, saj ga je v resnici in dobesedno ujel v kamero. Pred kabino je ujela gospa svetnica kapitana in ga prosila, naj za božjo voljo ukaže vlti v valove sodček olja. Dan prej je čitala v nekem Gerstacherjevem romanu, da se na ta način morje pomiri.

Visok skok ladje me je brez truda potisnil čez prag kadilnega salona, kjer so tvorile šahovske figure, nekaj pepelnikov in steklenic neverjetno zmešnjavo. Mornarji v pooljenih oblekah so romantično telovadili mimo in svetovni potnik je iz stola, ki je oživil za barsko mizo in kakor obseden drčal sem in tja, dal nasvet mladi dami, naj vzame veronal, ker to gotovo pomaga. Nenadoma pa je pritisnil na usta žepni robec in obrnil svoj stol proti vratom.

Ladja je premetavala svoj zadnji del kot raca in se obračala v vse smeri, ki jih sploh kak kompas more pokazati. V kotu dvorane so se hlipajoče zbrale nekatere dame okoli dečka, ki ga je položila morská bolezen. Pripovedoval je svoji sestrici o svojih občutkih z obžalujočim vzdihom: »Škoda lepe čokolade!«

Ne, stvar ni bila lepa in samo neki stari vpočkjeni kapitan, ki se je vozil z nami, se je zdel čudovito srečnega ter vedno znova ugotavljal: »To ni več vihar, to je orkan! Moč vetra deset!«

V trenutku največje potrtosti je zadonela trobenta strežaja, ki je trobil k drugemu zajtrku: »Veselite se življenja...« Toda mi se ga nismo čisto nič veselili, temveč smo mislili na to, kako hrana bolj tekne, kadar gre v želodec, kot pa kadar gre iz njega.

Vihar je tako nenadno ponehal, kot je začel. Sonce je prodrlo oblake in svetovni potnik je

pojasnil: »To še ni bilo nič. V Bengalskem zalivu sem doživel tajfun...« Debeli gospod je dvignil glavo iznad sklode in zarenčal: »Če spregovorite še besedo, vas vržem čez krov!«

Skromna želja

Irski berač je prosil znamenitega romanopisca Walterja Scotta za sispenco, to je pol šilinga. Sir Walter ni mogel najti v denarnici nobene, zato mu je dal cel šiling ter smehljaje pripomnil: »Pa ne pozabite, da mi sispenco dolgujete!«

»O, gotovo!« je vzkliknil berač. »In Bog naj vam ohrani življenje tako dolgo, da vam jo vrnem!«

S sodnijo nad muhe

Današnja doba tehnike in napredka pozna razna sredstva za uničevanje nadležnega mrčesa in drugih škodljivcev. Predvsem je zadal tem nadležnejšem razvoj kemije hudi udarec. Danes imamo kemične preparate za pokončevanje vseh škodljivcev, obsežnejše komplekse rastlinskih kultur pa branimo s pomočjo najmodernejše tehnične pridobitve — s pomočjo — letal.

Na ogromnih rastlinskih in gozdnih nasadih v Ameriki so prvič preizkusili zatiranje raznih škodljivcev s pomočjo plinov, s katerimi so zavila letala velikanske ploskve in na ta način preprečila njih uničevanje po škodljivcih.

Pa tudi pri nas so že delali take obrambne poizkuse in kakor se je poročalo — s popolnim uspehom.

Srednji vek pa ni poznal teh pripomočkov. Zato je segel po onemu, ki je bil menda tudi za ljudi najuspešnejši — po sodišču. Živali, ki so delale nadlego ljudem in jim povzročale škodo, so poklicali pred sodišče, kjer naj bi se zagovarjale. Določil se jim je tudi pravi zagovornik, ki je imel nalogo dokazati sodišču nedolžnost svojih klientov, za kar je seveda vrli jurist uporabil vse svoje znanje, saj mu je pravda, če jo je umel le količkaj zavleči, vrgla lepe denarce. Pravdne stroške namreč niso plačevale tožene živali, temveč mu jih je izplačalo sodišče.

Tako imamo poročilo o taki pravdi iz 16. stoletja v Autumu proti podganam. Kot zagovornik

Mož z železno krinko

Malokatera doba francoskih vladarjev je nudila toliko razkošja, lepote in užitka kot doba Ludovika XIV., a tudi malokatera toliko zahrbtnosti, žarečih strasti in sovraštva ter neizmerno pretkano zamotanih intrig, ki so se največkrat končavale s tragedijo v temnih in strašnih okoliščinah kot v najtemnejši dobi srednjega veka. V tej dobi razvratnosti in prekipevajočih strasti, umetniškega ustvarjanja ter istočasno blaznega razsipavanja denarja in prirodnih vrednot človeka se pojavlja kot pošastna senca, ki je zatemnela najrazkošnejšo razsvetljavo kraljevih vrtov in ob kateri je za hip obmolknila najbučnejša veselica, senca moža z železno krinko.

Kdo je bil ta mož, ki si je moral zakrivati svoj obraz vse svoje življenje z železno krinko, ki več kot štirideset let ni smel svobodno pogledati v svet, ki se je moral odreči božajoči sončni luči, ni vedel nihče. Govoriti javno o njem je bilo strogo prepovedano in le šepetaje se je ugibalo tako v palačah plemičev kot bornih kočah kmetov o njegovi skrivnosti osebnosti. Okoli nesreč-

nega jetnika so se spletale legende naroda, vendar nihče ni vedel nič gotovega. Oni redki, ki so poznali to skrivnost, so bili mrtvi, ali pa jim je strah pred smrtno kaznijo zapečatil usta. In tako dolga leta nihče ni poskušal vzdigniti skrivnostno kopreno, ki je zakrivala usodo moža z železno krinko.

Na samotnem otoku Saint-Marguerite pri Cannesu je živel mož z železno krinko v vlažni in mračni celici severnega trdnjavskega stolpa. Majhno okno njegove sobice je bilo gosto zamreženo s trikratno mrežo. Ločen od sveta je živel tu v spremstvu nekega plemiča, s katerim je prišel na otok in ki je delil z njim žalostno usodo trdnjavskega jetnika vse do njegove smrti. Kadar je zapustil svojo celico, si je moral pokriti obraz z železno krinko in vojaki, ki so ga stražili, so imeli najstrožje povelje, da ga na mestu ustrelje, ako bi jo dvignil. Poleg vseh izrednih varnostnih ukrepov, ki so preprečevali vsak poizkus bega, sta bili opremljeni tudi obe pristanišči otoka s posebnimi napravami, ki so sprožile svarilne zvonce, čim se je približala kaka ladja otoku. Jetnik ni smel spregovoriti niti besedice z vojaki ali častniki. Njegova družba sta bila njegov vzgojitelj in guverner trdnjave de Sain-Mars.

Vendar pa je užival nesrečni jetnik vse časti visokega dostojanstvenika, ki so mu jih morali izkazovati vojaki in častniki, ki jih je srečaval na svojih sprehodih po trdnjavskega dvorišču. Guverner in vzgojitelj nista nikdar prisedla k mizi jetnika, dokler ju ni k temu pozval. Vojaki in častniki so mogli spoznati iz vsake kretnje in besede guvernerja kot vzgojitelja, da občujeta z visokodostojanstvenikom.

Mož z železno krinko je imel edino razvedrilo s knjigami. Vse noči je prebdel ob njih. Sem in tja pa je pohitela globoko iz zidovja v pomorsko noč otožna pesem ob tihih zvokih kitare — »Pesem železne krinke.«

Vsi podatki o nesrečnem jetniku so zelo pomanjkljivi in skromni. Zdravnik, ki ga je nekoč zdravil, ni videl njegovega obraza, ker je imel na sebi krinko. Pripoveduje le o izredno lepo raščem možu z nežno in silno občutljivo kožo, ki jo predrgne vsako perilo, razven najnežnejše svile. Ta občutljivost je bila pač posledica večnega bivanja v temi. Neki častnik se je preoblekel v obleko navadnega vojaka, da bi mogel videti velikega neznanca. Videl je za trenutek njegov mrtvaško bled, a izredno lep obraz.

Samo enkrat je poskusil nesrečni jetnik priti v stik s svetom in odkriti svojo skrivnost. Na

p o p i s a n o r o b o

jim je bil določen odvetnik Chassenee. Njegova dolžnost je bila, greh obdolženih podgan — ako že ne popolnoma skriti pod plašč paragrafov — vsaj kolikor mogoče omiliti.

V teh časih ni bila taka pravda nič čudnega. Saj so se vršile v množicah proti vsem mogočim živalim: mišim, krtom, podganam, žabam, kačam itd. Običajno je končala taka pravda z razsodbo, ki je pozvala pregrešni živalski svet, da se v bodoče poboljša, ne nadleguje več človeka in mu ne dela škode. Ker pa te živalice tudi v tistih časih niso imele nobenega spoštovanja ne pred cerkvenim ne pred posvetnim sodiščem in njih razsodbo niso vpoštevale, je kmalu sledila druga pravda, ki je končala že bolj energično. Toženec je bil kaznovan s cerkvenim izobčenjem ali pa je bil izgnan iz dotičnega kraja ter mu je bil določen drug kraj, kamor se je moral izseliti.

Najznačilnejši primer take pravde je nedvomno proces proti muham v Sl. Julien-u. Bržčas so postale toliko prevzetne in predrzne, da jih ni bilo mogoče več prenašati. Pa so jim naprtili na hrbet pravdo. S kakšnimi občutki je mušji zarod v Sl. Julien-u sprejel to strašno vest, nam sodni arhiv tega mesta ne pove. Pač pa imamo točne podatke o pravdi, ki je trajala celi dve leti in nakopala občini tolike stroške in neprijetnosti, da so končno občinski možje raje opustili pravdo ter trpeli še nadalje razposajenost mušjega sveta.

Ker je bil tamkajšnji mušji zarod zelo številen, se je pokazala očitna potreba po dveh zagovornikih. Tadva sta začela zavračati besne napade sodišča na mušji zarod s teološkimi razlogi. Trdila sta, da je Bog poklonil življenje muhi pred človekom, s tem pa tudi pravico do življenja in hrane. Tudi javni tožilce se je zatekel k sv. pismu in dokazoval na njegovi podlagi nasprotno in tako bi se vlekla pravda bržčas ob duhovitih govorih mušjih zagovornikov in javnega tožilca v neskončnost, da je ni presekala predsednik občine s predlogom, ki je določil občinskim muham poseben travnik za bivališče, in to prav obširen kompleks. Prebivalstvo Sl. Julien-a si je pridržalo le pravico prekoračenja tega mušjega kraljestva z istočasno obvezo, da se ne bo na tem prostoru streglo muham po življenju, niti poškodovalo njihove lastnine.

Zagovornika muh sta bila s tem predlogom zadovoljna. Naenkrat pa sta se premislila. Ali na

podlagi posveta s svojimi številnimi klijenti, ali iz kakih drugih razlogov, o tem akti tega procesa molče. Postavila pa sta se po robu tej rešitvi iz enostavnega razloga, ker sta po ogledu ponudnega prostora prišla do prepričanja, da življenjski pogoji tam niso zagotovljeni in obstoji nevarnost za zadovoljivo napredovanje mušjega zaroda.

Sodišče je prišlo v zagato. Pa so si pomagale brihtne glave in predlagale komisijonelni ogled prostora na lieu mesta.

Tedaj pa je bržčas upadel pogum občinskim možem. Ali so imeli slabo vest ali pa so se ustrašili novih stroškov, ki bi bili s tem v zvezi — upanje na konec pravde je splavalo po vodi. Eno ali drugo! V tem stanju se je namreč ta proces, ki je trajal od l. 1587. do l. 1589. prekinil in ni mogoče najti nadaljevanja.

Cvek

I pomeni cvek. Cvek je obdelan kos lesa, ki ga čevljar zabije v podplat. Cvek je tudi žebelj, ki ga zabije profesor v rakev študentskega življenja.

Čevljar pripravi cveku pot s šilom. Ko ga zabija, odskoči njegovo kladivo od samega notranjega zadovoljstva tako, da sledi glavnemu udarcu vedno še stranski. Vsled tega se zabijajo cveki pri čevljarju vedno v nekem veselju, poskočnem ritmu, pri katerem poigravata v veselju čevljarjevo kladivo in srce.

Zabijanje cvekov v šoli je malo drugačno. Običajno se vrši brez priprave. Bumf — in že sedi. Rekel sem, običajno! Kajti včasih se vrši to delo tudi s temeljito pripravo. Študent se navrti od vseh strani in končno se mu zabije cvek. Tudi se zabijanje cvekov v šoli ne vrši v tako veselju in poskočnem ritmu kot pri čevljarju. V šoli se navadno po zabitju cveka razlega nekaj časa votlo grmenje — včasih pa nastane grobna tišina. No, sem in tja pa pride tudi zabijanje cvekov v šoli v drug ritem in padajo z naglico, kot bi jih bruhala strojna puška. Tempo je divji, dinamika eksplozivna, značaj pa kljub temu melanholično-tragičen. Vse kaj drugega kot vesela in poskočna polka pri čevljarju!

Obliki obeh cvekov, čevljarkega in dijaškega, sta si močno enaki. Čevljarški cvek predstavlja

je prebil še v tej strašni ječi in umrl nenadoma 13. novembra 1703. Dva dni pozneje so na skrivaj pokopali njegovo truplo na pokopališču Saint-Paul. V njegovi celici so bile sežgane vse njegove knjige, oprava, perilo do poslednje malenkosti, zamenjal se je omet na steni in stropu, tla, okna in vrata, ter na ta način uničili vsi znaki, ki jih je mogoče zapustil skrivnostni jetnik, da bi odkril svojo strašno usodo.

Edini dokument, ki je ohranjen zgodovini — ako je pristen — je pismo vzgojitelja in spremljevalca moža z železno krinko, ki ga je leta napisal na svoji smrtni postelji. To pismo je bilo v posesti kardinala Richelieua in mu ga je na skrivaj izmahnila neka njegova prijateljica.

V tem pismu priznava vzgojitelj jetnika, da je bil mož z železno masko sin Ludovika XIII. Kraljica je rodila dvojčke in dočim je bil prvorojenec določen kot naslednik kralja, je bil drugorojenec iz strahu pred davnim prerokovanjem, da zadene državo katastrofa, ako bo kraljica rodila dvojčke — obsojen, da se vzgoji daleč od dvora in prestolice na nekem samotnem gradu. Vzgojitelju, kateremu je bila dana ta naloga, se je posrečilo mladeniču prikriti vso njegovo preteklost do devetnajstega leta, tedaj pa je prišel mladi princ slučajno do nekih pi-

voljo čevljarja, dijaški pa voljo profesorja, bodisi že dobro ali slabo.

Zakaj se je izkazalo ravno število 1 za označbo cveka, je že točno dognano. Ako namreč množiš število 1 samo s seboj, dobiš vedno 1. Prav tako množiš lahko cveke v enem predmetu tekem celega leta kolikor hočeš — več kot cvek koncu leta ne boš dosegel. To je vsekakor tragedija matematike, istočasno pa tudi velika krivica za študenta. Vsled tega se bo na prvem mednarodnem študentskem kongresu sprejela resolucija, ki bo zahtevala v tem pogledu temeljito spremembo. Končni red naj bo vedno vsota cvekov (seveda le do pet). To je edino pravično in pošteno, če vpoštevamo vse okoliščine in duševna doživetja, ki jih je preстал študent tekem leta ob zabijanju cvekov. Okoliščine pa se vpoštevajo celo pri sodišču in to v najtežjih slučajih.

Kljub vsemu temu pa je cvek najzvestejši prijatelj študenta. Čim se ga prime, se ga drži kot klop in ne otrese se ga, pa naj se še tako otepa. Spremlja ga skozi vsa študentska leta in je najcenejši šolski pripomoček.

Čim pa študent zamenja šolo s svobodo, dobi o številki 1 popolnoma druge pojme. Kar je bilo na tej številki nekdanjega strašnega, odpade in odraslemu človeku je menda od vseh najsimpatičnejša, ker predstavlja dan plače. Le sem in tja zablesti v slabi luči. To je takrat, kadar ni plače. Takrat pa izgledajo tudi odrasli, kot bi dobili cveke. Celu profesorji! Ako na tak dan slučajno nisi bolan, glej da ujameš kje — vsaj — angino!

Kdo je osel?

Nekdanji cerkveni glasbeni ravnatelj v Lipskem, stari Schicht, je bil v začetku proti Beethovnu zelo nezaupljiv. Posebno je zmajeval nad njegovimi zmoglostmi v dramatski umetnosti. »Beethoven s svojo glasbo je osel,« je kaj rad trdil. Z veliko težavo so ga pripravili, da je prisostvoval uprizoritvi njegove opere »Fidelio«. Po predstavi ni bilo mogoče spraviti iz njega niti besede. Na skrivaj se je udeležil še druge in tretje predstave. Naposled so ga prisilili, da izreče svojo sodbo. »Da,« je odvrnil odkrito, »Beethoven ni osel, pač pa sem bil jaz!«

sem kralja in kraljice, ki sta se zanimala za življenje njihovega sina. Tako je naenkrat spoznal resnico in z vso silo zahteval, da takoj odpotuje v Paris. Obupani vzgojitelj je ves dogodek sporočil njegovemu bratu Ludoviku XIV., ki ju je obsojil v izgnanstvo na otok Saint Marguerite. Ker pa je bil mladi princ na las podoben vladarju, je moral nositi železno krinko, ki jo ni smel nikdar več sneti vpricho drugih ljudi.

Klub temu pismu in dejstvu, da ga je hranil kot dragocen dokument sam kardinal Richelieu ter okoliščinam, ki so nam iz življenja nesrečnega jetnika znane, pa je vendar okoli moža z železno masko še vedno velika tajna. V oni dobi, ko so se razpletale dvorske intrige na francoskem dvoru v največjem obsegu in so se pri tem posluževali vseh mogočih sredstev, je kaj verjetno, da je bilo ponarejeno tudi to pismo. Tako bo ostalo to še tudi v bodoče ena žalostnih, a neresenih zagonetk one dobe, če slučajno ne pridejo na dan še kakšni drugi podatki o tej veliki tragediji neznanca z železno krinko. Ali pa se bo zgodovina zadovoljila z besedami Richelieua, ki se je nekoč izrazil o njem:

»Ta mož je bil mnogo bolj zanimiv ob svojem rojstvu kot ob svoji smrti. Prepustimo ga torej sedaj pozabljenju!«

svojo srjeco je z drobno pisavo napisal vso svojo zgodovino, zvil v zavoj ter ga vrgel v morje. Ta zavoj je našel neki pater, ga razvil in ko je prečital vsebino pisanja, je pohitel z njim k guvernerju de Saint Marsu. Čim je guverner prebral prve vrstice tega pisma, je smrtno prebledel. Ali za vsebino tega sporočila moža z železno krinko svet ni nikdar zvedel. Edina oseba, ki je bila na novo uvedena v to skrivnost, pater, je čez noč nenadoma umrl.

Kmalu na to je bil de Saint Mars premeščen za guvernerja Bastilje v Parizu. S seboj je pripeljal tudi moža z železno krinko in njegovega spremljevalca. Pri vходу v Bastiljo je za trenutek postala noga jetnika ter je nekaj tiho vprašal guvernerja, ki mu je polglasno odgovoril:

»Ne, moj princ! Zaupajte mi, vaše življenje je tu prav tako varno!«

Te besede so čuli nekateri iz spremstva guvernerja in je bil tudi edini trenutek iz vse dobe življenja tega jetnika, ko je bil glasno imenovan z naslovom, ki mu je pripadal.

V Bastilji se je nadaljevalo njegovo skrivnostno življenje in tudi ni nihče videl njega brez njegove strahotne železne krinke. Petnajst let

Za „Našo voljo“ po zraku

Že mnogokrat sem si želel leteti po zraku, pa so me strašila poročila o mnogoštevilnih letalskih nesrečah. To bojazen sem sicer že pred par leti premagal, a pojavila se je nova težkoča — študentom dobro znana — namreč — prazen žep.

Nudila se je prilika, rešil sem nagradno križanko v »Naši volji« kot sem že marsikatero. Toda tokrat je nisem zamenjal. Sedaj se prične nova težava: letiš lahko samo, če si izžreban! Kaj malo upanja sem imel, ko sem nesel rešitev v uredništvo. Silno me je presenetila novica — izžreban si in kar je še važnejše: letel boš! Zelo sem bil zadovoljen. Vendar ni šlo vse tako hitro. V upravi sem zvedel, da bomo čakali lepega vremena, ki bo gotovo primernejše kot to, ki se je prav kislo držalo.

Napočil je torek, vremenska napoved je obljubila prekrasno vreme. Izpolnilo se je njeno obetanje. Zmenili smo se, da se odpeljemo s kolesi ob 14. uri izpred palače »Grafike« na letališče. Sicer je torek zame nesrečen dan, kajti to je že kar tradicija pri nas, ki pa pri takih edinstvenih prilikah sploh ne pride v poštev.

G. dr. Rape nas je že čakal. »Aha, to sta tista dva, ki sta rešila križanko in bosta zato letela,« naju je prijazno pozdravil šef ljubljanskega letalskega centra. Malo smo si ogledali naokoli. Vsa letala so bila na soncu pred hangarjem in se grela kakor martinčki. G. Hribar je pravkar ogreval svojega Angleža, čisto novo »mašino«, ki je po mnenju letalcev za »penzioniste«, kajti leti zelo dostojanstveno in počasi. »Malo boste počakali, še bencin vzamemo,« naju je potolažil g. dr. Rape. Obledel je svoj dres, jaz pa sem ugibal, kaj bodo meni dali. Mraz je bil namreč precej občuten.

Ničesar nisem dobil, ker najbrže niso nič imeli. Toda želja, da bi že vendar kmalu letel, je premagala mraz. »Kompresija — kontakt — pali«, motor je zabruel. Zlezal sem na prednji sedež »Pelikana«. Nataknil sem si kapo in se ovil z ruto, kajti motor mi je neusmiljeno puhel v obraz (očal mi niso dali!).

Kratek pozdrav in že sva zdrčala po travniku. Ko sem bil še pešec, sem hvalil, kako raven je aerodrom. Sedaj sem bil popolnoma drugačnega mnenja. Strašno se je treslo in zibalo — toda nenadoma je letalo obmirovalo, kot če se prebudiš v postelji, če se po hudih sanjah zbudiš. Že sva letela po etru. Ta občutek je nebeško lep: mirno ploveš nad zemljo, ki se počasi odmika pod teboj. Toda kmalu sem svoje mnenje spremenil. Neprijetno me je pričelo ščemeti po koži; le s težavo sem sedel. »No, pravi začetki zračne holecni, lepa reč se mi obeta,« sem si mislil. Na tihem sem upal, da bo kmalu prešlo. Hvala bogu! Naenkrat sem se počutil zopet kakor v naslanjaču. Tedaj mi pa šine v glavo, da sedim

v letalu in se tako prijetno vozim pod pogojem, da spišem lepe in smešne vtise mojega »zračnega krsta« za »Našo voljo«. Torej, »novinar« na delo!

Pogledal sem podse. Sava je tekla kakor majhen potoček med ogromnimi skladi peska. Na desnici so se dvigale iz morja megle prekrasne Kamniške planine, nepopisno lepi otoki iz najčistejšega sladkorja v morju megel in kopren. Očak Triglav je kraljeval mogočno nad Julijskimi Alpami in kakor da bi hotel s svojo mogočnostjo pokazati, da ga okoli in okoli obdajajo sinovi Jugoslavije. Oko se mi je nehote ozrlo na Goriško, pa jo je zakrivala lahna koprena. Toda lepe misli o bratih za mejo mi je prekinil pilot, ki je okrenil letalo proti mestu. Kmalu sva bila nad gorenjskim kolodvorom. Lokomotive in vagoni, majhni kakor v Krisperjevi izložbi, so se pomikali po tiru. Par bežnih trenutkov in že sva bila nad mestom.

Med poletom sem opazil, da so se mi hlače nekam čudno napihovale. Dolgo nisem vedel, zakaj mi tako močno piha pod sedež. Šele pozneje sem opazil, da je trup letala v zračni vožnji podoben ribniškemu rešetju. Skozi še tako majhno luknjico je neusmiljeno pihalo, kakor iz ventilatorja!

Ozrl sem se na mesto. Pravkar sva bila nad Kongresnim trgom. Kako široke so se mi zdele ulice! Okrenila sva okoli gradu nad Grubarjev kanal in se spustila nekoliko nižje. Vse je bežalo pod menoj, da sem se že pričel bati, kaj bo z vtisi za »Našo voljo«. Vozila sva se nad Šancami ljubljanskega gradu. Sredi najlepšega opazovanja utilne motor. Pričneva naglo padati. Brzinomer je kazal 130 km na uro. Ko sva prišla nižje, se je letalo zopet zravnalo in sprehajaleci so naju radovedno opazovali, »češ, tadvu morata biti pošteno oblečena, da se v tem mrazu vozita!« Vendar niso pogodili, kajti imel sem na sebi prav toliko obleke, kakor da bi se sprehajal po parku. Nalahko me je pričelo mraziti in mi je kar dobro strilo, ko sem opazil, da se bližava letališču. Pričela sva padati in kmalu je nastopil trenutek, ko so se kolesa zopet dotaknila matere zemlje. V tem trenutku mi ni bilo nič več mraz; takoj bi dal rad karkoli, da bi ostala še v zraku in sicer radi prijetne vožnje. Neprijetni so namreč sunki pri pristanku.

Srečno sva prispela do hangarja, kjer sem dal kapo svojemu nasledniku, želeč mu prav toliko vtisov, ki mi bodo ostali neizbrisno v spominu, za kar se moram zahvaliti »Naši volji«, žrebu in pa — križanki.

R. Švajgar.

ŠIRITE NAŠO VOLJO!

Z naših zavodov

Ljubljana

I. DRŽAVNA REALNA GIMNAZIJA

Naš PJS je priredil letos že 6 predavanj, ki so prav dobro uspela. Predavamo dijaki sami; večinoma so to potopisi, pa tudi druge aktualne teme. Tako smo se spomnili naših bratov na Koroškem in Primorskem ob obletnici plebiscita, oziroma rapalske pogodbe. Za drugo polletje pripravljamo vrsto zanimivih predavanj in upamo, da bo krog poslušalcev še večji.

Glavno delo odbora pa je posvečeno naši akademiji, ki jo bomo imeli 17. januarja ob 16.30 v Kazini. Pripravljamo pester spored, pa tudi za ples in buffet bo poskrbljeno. Po programu bo namreč prosta zabava s plesom do 24. ure. Igral bo Ronny-jazz v polni zasedbi. Ker bo vstopnina nizka, upamo, da bo obisk dovoljen. Ob tej priliki vabimo vse člane in članice bratskih PJS ter vse, ki se zanimajo za naše delo, da se udeležijo te prireditve.

III. DRŽ. REALNA GIMNAZIJA

Kakor je že bilo povedano, so vsa šolska društva začela živahno delovati.

Pretekli mesec pa nas je dohitelo zopet novo, prijetno presenečenje. Osnoval se je »Podmladek Aero-kluba« na naši gimnaziji. Vodstvo je prevzel g. prof. Logar. Društvo je imelo tudi 22. decembra 1936 svoj občni zbor pri veliki udeležbi članstva. Izvoljen je bil naslednji odbor: predsednik: Mlajdek, podpredsednik: Sluga, tajnik: Jagodič, blagajnik: Colnar, knjižničar: Pelicon; ter odbornika Bah in Štravs.

Novoustanovljeno društvo je, kakor sem rekel, našlo velik odziv med šolsko mladino. Upamo, da bo doseglo svoj namen, ter mu v novem letu želimo vsak uspeh.

Ž.

Nekaj za smeh

— Verujte mi, da imam vsega Prešerna v glavi!

— Za Boga! Katerega pa? V platno vezanega ali morda luksuzno izdajo s slikami?

— Dragi nečak, žal, nimam več sredstev, da ti kupim obljubljeni suknjo. Zato ti pošiljam dve škatlici praškov za slučaj, če se prehladiš...

— Pravite, da ste služili pri Zaplotnikovih. Nekam čudno se mi zdi to.

— Saj vam lahko dokažem, milostiva! Tu imam uro, ki je visela pri njih.

— Kaj naj podarim stricu za god?

— Morda kakšno knjigo!

— Ah, ne — saj ima že eno!

Učiteljska tiskarna v Ljubljani

priporoča

svojo knjigarno v Ljubljani

in podružnico v Mariboru

Roman v slikah Električna stena Riše B. Kajin

Dosedanja vsebina:

Mladi Jugosloven, profesor Ivo in asistentka Marica sta dovršila pri znanstveniku Körnerju aparaturu, s katero je mogoče zrušiti letalo na

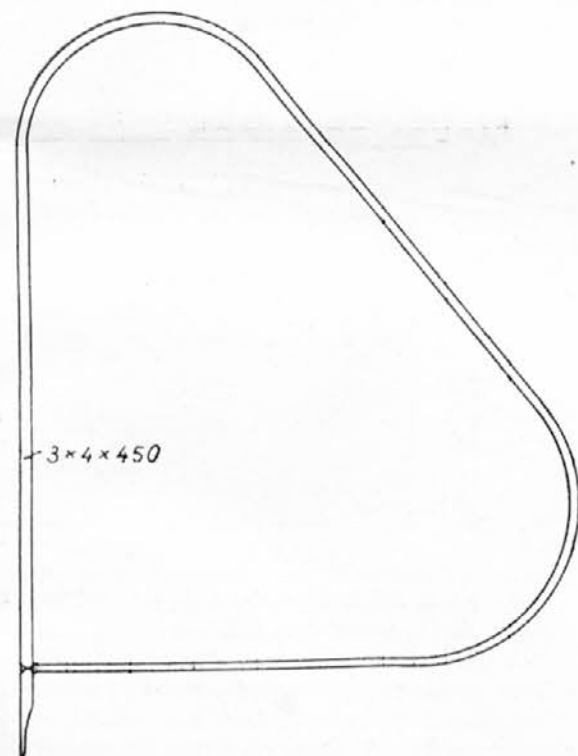
veliko daljavo. Izum sta praktično izkoristila ob priliki bega roparjev državne banke. Za izum se je začela interesirati neka tuja država, ki je naročila krajo načrtov ter razrušenje laborato-

rija. Prof. Körner je bil pri eksploziji ubit. Körnerjev služabnik, ki je bil vohun tuje države, je ukradel načrte in jih odnesel atašeju dotične države.

Letalstvo

V zadnji številki smo svoj model dogotovili do vodoravnega krmilja. Danes pričnemo z navpičnim krmiljem, ki nam služi tudi kot smerno krmilo. Za to ploškev potrebujete Tonkin-cev v razmerju $3 \times 4 \times 450$ mm, ki naj se, kakor razvidite na sliki, zoži v razmerje 2×2 mm. Ko ste palico tako pripravili, jo ukrivite v smislu skice in tako, kot smo vam to v zadnji številki pokazali. Zoženi del palice na koncu zaostrite tako,

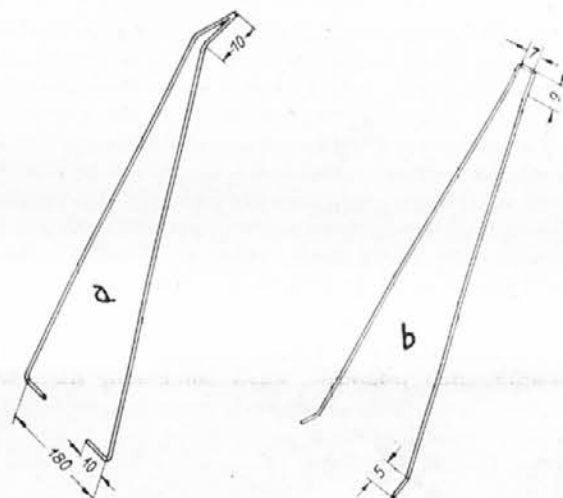

Smerno krmilo

da nastane ploščata ost, ki jo namažite z limom in uvedite v vertikalni del palice, ki ste jo zarezali, da tako dobite trdnejšo vezavo. Vse povežite še z nitko, dokler je lim moker.

Sedaj si moramo preskrbeti nekaj jeklene žice, da iz nje napravimo podnožje modela za kolesje. Vzemimo jekleno žico 1.5 in 1 mm ter jo ukrivimo v treh delih, kakor nam to kaže slika. Za prvi del (slika a) potrebujemo 500 mm žice v debelini 1.5 mm. Da jo lažje krivimo, jo je treba pritrditi v primož; ker pa tega najbrže nima večina pri roki, držimo žico v roki in jo krivimo s kleščami, kakor to kaže slika a. Opozorjam na veliko važnost, da delate točno po merilu, ker sicer bo podnožje izkrivljeno in ne bo odgovarjalo pričakovanju, ki ga stavljamo v lepo in

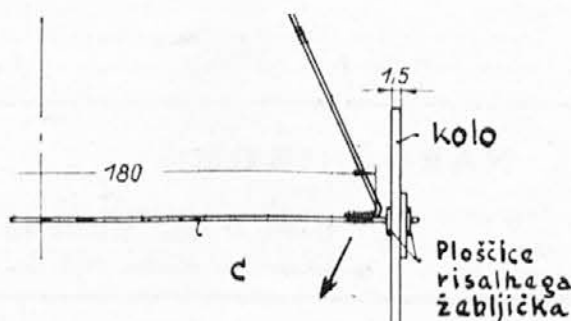
točno izdelavo modela. Siljasti konec skrivljene žice, ki jo točno vidite na sliki, treba potem v dolžni 10 mm pod kotom kakor ga imate ozna-

čenega ukriviti. Ostala konca žice raztegnemo vsaksebi tako, da nastane razdalja 180 mm, konca pa na obeh straneh v dolžini 10 mm ukrivimo drugega proti drugemu, t. j. navznotraj! Oglejte si točno sliko, potem šele, ko ste razumeli, kako naj delate, pričnite.

Drugi del podnožja, ki je ponazorjen pod našo sliko b), izdelate iz jeklene žice, ki je 340 milimetrov dolga in ima 1 mm debeline. Primite jo v sredini s kleščami tako, da dobite krivine z ostrimi koti in z razdaljo 7 mm zgoraj. Nasprotna konca žice morata biti enako dolga in ukrivljena kakor to predpisuje slika v dolžini 5 mm v isto stran!

Vezava teh dveh delov podnožja na palico, ki tvori, kakor vemo, trup, naj bo izvršena s tenko žico (najbolje z nitko iz žice, ki nam služi za anteno pri radio-aparatu) na ta način, da jo tesno ovijemo okrog delov, ki jih vežemo in nato, ako nam je le mogoče premažemo še s tako zvanim »Tinolom«, ki ga za mal denar dobite v

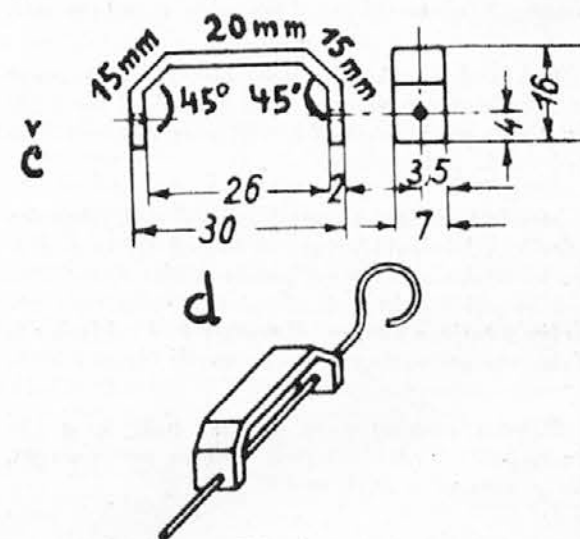

Kako vežemo posamezne dele podnožja

vsaki železninarski trgovini v prodajo. Ako delate s Tinolom, vzemite še svečo, ki jo prižgite in premazani del zadržite toliko časa v plamenu, da prične cinjenje. Pripravite si sedaj še os, ki jo mi označujemo v skupni risbi z značko c) in sedaj pritrdite tudi to os na navznotraj ukrivljene dele podnožja, naslikanega pod a) in sicer tako, da ostane na obeh straneh 20 mm osi zunaj (prostor za kolesa) notranja razdalja med navpičnimi opornicami podnožja pa naj znaša 180 mm. Ako sedaj izračunate dolžino osi, najdete njeno dolžino in sicer 180 mm in na vsaki strani presežek 20 mm, skupno tedaj 220 mm. Vezava naj bo izvršena prav na isti način, kot pri ostalih delih, ki smo jih pripravili iz žice.

Kolesa! Vzemite vezane plošče (Sperrholz) v debelini 1.5 mm in izrežite kolesi s premerom 55 mm. V sredini, kjer pride os, nalepite na vsako stran še ploščico, da s tem pojačate osovino kolesa. Sedaj vzemite risalne žebličke (Reissnagel), odstranite ost, odprtno v ploščici žeblička pa razširite toliko, da morete osovino, ki ste jo na ta način dobili, potisniti na os!

Za danes hočemo napraviti le še ležaje za propeler. Na sliki pod značko č) ni d) vidite vse

Kako krivimo

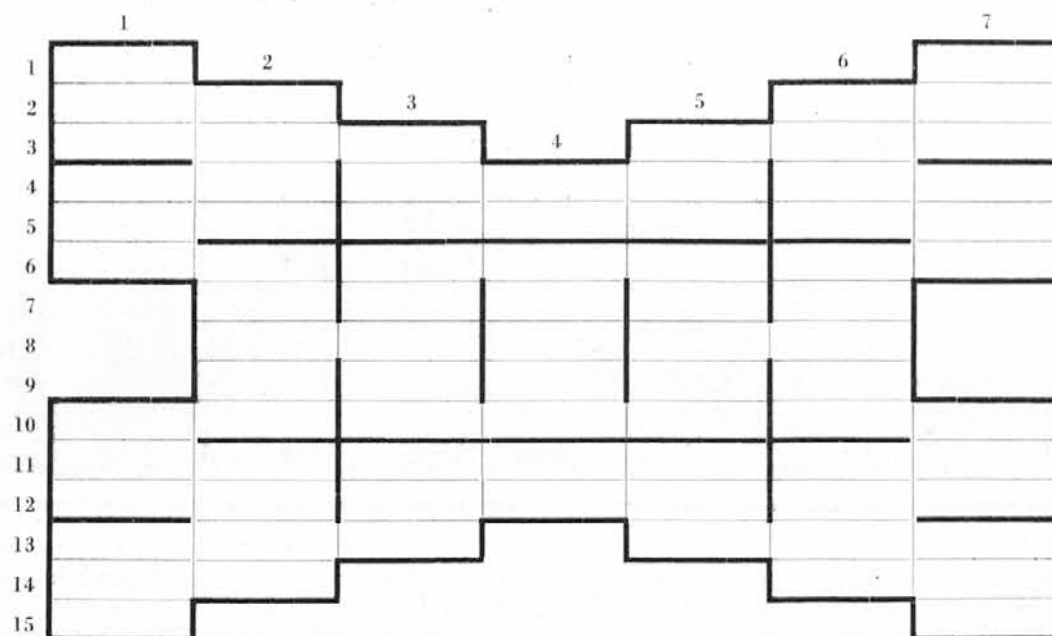
Ležaji za propeler gotovi

faze izdelave ležajev, treba le, da pazite, dobro premislite predno pričnete, pa bo lahko in dobro storjeno. Ako imate malo aluminijaste pločevine v debelini 2 mm, si odrežite trak v širini 3.5 mm in v dolžini 50 mm. Ta trak potem krivite po priloženi skici, dokler ne dobite točno obliko, kot jo predvideva načrt. V slučaju, da nimate aluminijaste pločevine, vzemite navadno pločevino, neprijetnost je pač v tem, da bo komad, ki si ga izdelate, malo težji!

ZLOGOVNA KRIŽANKA

Prinašamo novo vrsto križanke — zlogovno križanko. Da ne bo nevšečnosti, vas opozarjamo, da pride v vsak povečan prostorček po en zlog.

Ostalo reševanje je popolnoma običajno, enako onemu v navadnih križankah.

Vodoravno: 1. Veznik — medmet. 2. Naslov Stritarjeve pesmi — doni, se razlega (srbhv.). 3. Udarec (srbhv.) — se razpredajo po mestu. 4. Evropski Azijati — cerkveno opravilo — operni komponist. 5. Žensko ime — ... je dobra puška — izkop. 6. Sloj — molče pritrjevati — naša luka. 7. Veter (arab.) — kratica za najvišjega muslimanskega cerkvenega dostojanstvenika v naši državi — grška črka, tudi voznikov vzklík — prislov kraja — zver mačjega plemena. 8. Velik interval — predlog — vrsta železa. 9. Naslada (tožilnik) — znak za element — rimska številka — egiptovsko božanstvo — vrsta športa. 10. Plačilno sredstvo — plesati — ustvari (srbohrvat.). 11. Reka (špansko) — kuhinjska potrebščina —

vulkanski izmeček — 12. Muzik, izraz — umetno sladilo — domače živali. — 13. Neokretnež — vrsta jelenov. 14. Ponočnje — žensko ime. 15. Gaj — egiptovsko božanstvo.

Navpično: 1. Drvarjev dom — dobra vzgoja — pomladanska cvetka — posmrtnica. 2. Italijanski pisatelj (fon.) — znanstvenik — odredba poslednje volje. 3. Težave — norveško rudarsko mesto — posadka (srbhv.). 4. Naravni pojav — spletkar — steber. 5. Zvijajača — nagovoriti koga z njegovim uradnim naslovom — žensko ime. 6. Krstno ime velikega Angleža (rodilnik) — umazan posel — trofeja. 7. Otroška bolezen — ravnatelj — nasprotniki — sveženj.

Šah

Za Veliko noč se bo vršil v Margatenu turnir, na katerega so povabljeni od inozemcev: Capablanca, Eliskases, Fine, Pirc in en ruski mojster.

V klubskih tekmah slovenske šahovske zveze je SK Triglav premagal Vrhniko s 7 : 1 ter 8 : 0, št. Peter pa je porazil Kranj z rezultatom 5 in pol : 2 in pol.

Mariborski SK je komaj zmagal nad šahovsko sekcijo UJ železničarjev z 8 in pol : 7 in pol in na šahovsko sekcijo športnega kluba Železničar s 4 in pol : 3 in pol. Trda je predla tudi SK Celju v boju s Ptujem. Rezultat je 4 : 4 in 8 : 2. Trboveljčani so častno podlegli SK Celju s 5 : 3.

Dansko prvenstvo je dosegel tudi letos (že dvanajstič) Erik Andersen, vendar šele po tem, ko je zmagal v dveh mečih.

Prvak Argentiniije je postal Grau, ki se je udeležil tudi velikega turnirja v San Remu. Šampijon Francije je letos Raizmann.

Nagrade na turnirju v Nottinghamu so bile razdeljene takole: nagrado za najlepšo partijo je dobil Botvinik (za igro proti Tartakowerju), nagrado za najboljši uspeh proti nagrajencem je dobil Flohr, nagrado za najboljšo končnico Angleža so podelili Thomasu; Aljehin je dobil

darilo za najbolje izvedeni kraljevi napad v partiji z Alexandrom.

Predno je Flohr odšel k vojakom, je odigral še majhen turnir v Oslu. Priredila ga je norveška delavska šahovska zveza. Zmagovalec je postal Fine s 6 in pol točkami, dočim je Flohr dosegel 6 točk.

V šahovskem dvoboju potom zračne pošte je Stockholm premagal London z rezultatom 4 in pol : 1 in pol.

Angleško damsko prvenstvo je letos dosegla gospa Holloway, holandskega ga. Roodzant, avstrijskega pa gđc. Harum.

Rusi pripravljajo za februar prihodnjega leta zopet velik mednarodni turnir v Moskvi. Udeležil se ga bo, kot vse kaže, tudi dr. Aljehin. Turnir obeta biti jako zanimiv, borbe nadvse napete.

Trenutno igrajo Rusi turnir za šampijonat. Sodelujejo tudi Botvinik.

Za letošnje avstrijske klubske tekme se je prijavilo 105 moštev, ki so jih porazdelili v štiri razrede.

Damski gambit.

Beli: Sultanbejeff	Črni: Wery
1. d 2 — d 4	Sg 8 — f 6
2. c 2 — e 4	e 7 — e 6
3. Sb 1 — c 3	d 7 — d 5
4. Le 1 — g 5	Lf 8 — e 7
5. Sg 1 — f 3	Sb 8 — d 7
6. e 2 — e 3	0 — 0
7. Ta 1 — e 1	e 7 — e 6
8. a 2 — a 3	d 5 × e 6 (Te 8)

Boljše je počakati, da beli najprvo zavije lovca na Lf 1 — d 3 in šele nato črni jemlje kmeta na e 4. Na ta način pridobi črni eno potezo.

9. Lf 1 × e 4	Sf 6 — d 5
10. Sc 3 — e 4	Le 7 × g 5
11. Se 4 × g 5	Tf 8 — e 8

Tu je potrebno h 6.

12. Dd 1 — e 2	Sd 7 — f 8
13. Le 4 — d 3	h 7 — h 6? (g 6!)
14. Ld 3 — h 7 +!	_____

Začetek sijajnega napada na črnega kralja.

14. _____	Sf 8 × h 7 (Kh 8, 15. Sf +)
15. De 2 × h 7 +	Kg 8 — f 8
16. Sg 5 × f 7!	Dd 8 — a 5 +

Če vzame kralj konja 16. — Kf 7: sledi 17. Se 5 + Kf 6, 18. Dg 6 + Ke 7, 19. Dg 7: + Kd 6, 20. Sc 4 + mat.

17. b 2 — b 4	Da 5 × a 3
18. 0 — 0!	Kf 8 × f 7

Črni mora vzeti konja, sicer sledi Sf 3 — e 5 z grožnjo Sh 6: in mat Sg 6 +.

19. Sf 3 — e 5 +	Kf 7 — e 7
20. Dh 7 × g 7 +	Ke 7 — d 8 (edino)
21. Te 1 × e 6 !!	Sd 5 — e 7

Črni nima nič drugega. Na be 6: je mat Se 6 +. Na Db 4: pa 22. Te 8: Ke 8: 23. Dd 7 +: i. t. d.

22. Se 5 — f 7 —	Kd 8 — d 7
23. Dg 7 — e 5!	_____

Preti mat na e 7 in d 6. sf

23. _____	Kd 7 × e 6
-----------	------------

Na Te 8 — f 7 sledi 24. De 7 + Ke 8 in Sd 6 + mat.

24. De 5 — e 5 +	Ke 6 — d 7
25. De 5 — d 6 +	mat.

Problem.

Beli: Kh 2, Dd 1, Td 4, Sd 3; kmeta e 4 in g 5. Črni: Ke 5; kmeti e 5, e 4, f 5. Beli vleče in matira v dveh potezah.

Kot smo objavili že v »Jutruz«, smo preložili termin zrebanja nagrad iz božične in predbožične številke na željo onih, ki bi zrebanju, ki bo javno, radi prisostvovali, pa so bili radi počitnic zadržani izven Ljubljane, od 3. januarja na 17. januar za 10.30 uro dopoldne v prostorih uredništva, Masarykova 14/II. Opozarjamo in vabimo vse naše čitatelje in prijatelje, da se v nedeljo udeležijo zrebanja.

NAROČNIKOM!

TEJ ŠTEVILKI PRILAGAMO »PRAKTIČNO ŠOLSKO PRILOGO«, KI JE RADI TEHNIČNIH OVIR NISTE DOBILI ŽE V BOŽIČNI ŠTEVILKI. — PRILOGO DOBI, KDOR JE PORAVNAL VSAJ POLLETNO NAROČNINO!